

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2026. gada 13. aprīlī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Māris Leja, senatores Sandra Kaija un Anita Poļakova

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar kriminālprocesā aizskarto mantas īpašnieku /Persona A/ un /Persona B/ un viņu pārstāvja zvērināta advokāta Jāņa Pušpura kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Ekonomisko lietu tiesas 2025. gada 25. septembra spriedumu

/Persona C/, personas kods /personas kods/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 179. panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar probācijas uzraudzību uz 4 gadiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar probācijas uzraudzību uz 4 gadiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar sabiedrisko darbu uz 150 stundām.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona C/ noteikts probācijas uzraudzība uz 4 gadiem 6 mēnešiem un sabiedriskais darbs uz 150 stundām.

Nolemts pēc sprieduma stāšanās spēkā atcelt arestu nekustamajam īpašumam /Adrese/, kadastra Nr. /kadastra Nr./, atstājot to /Persona A/ un /Persona B/ īpašumā.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. decembra spriedumu, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Pirmstiesas kriminālprocesa un tiesvedības koordinācijas nodaļas prokurora Aivja Zalužinska apelācijas protestu un cietušās Sabiedrības ar ierobežotu atbildību SIA „/Nosaukums A/” (turpmāk – SIA „/Nosaukums A/”) pārstāvja zvērināta advokāta Gata Rozmiaņeca apelācijas sūdzību, Ekonomisko lietu tiesas 2025. gada 25. septembra spriedums atcelts daļā par rīcību ar arestēto mantu, un nekustamais īpašums /Adrese/ atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu un atdots īpašnieci SIA „/Nosaukums A/”.

[3] Par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. decembra spriedumu kasācijas sūdzību iesnieguši kriminālprocesā aizskartie mantas īpašnieki /Persona A/ un /Persona B/ un viņu pārstāvis J. Pušpurs, lūdzot spriedumu atcelt daļā par nekustamā īpašuma /Adrese/ atzīšanu par noziedzīgi iegūtu mantu un tā atdošanu īpašnieci SIA „Nosaukums A”, un šajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[3.1] Atzīstot mantu par noziedzīgi iegūtu tikai apelācijas instances tiesā, kriminālprocesā aizskartajiem mantas īpašniekiem tiek liegta iespēja pārsūdzēt nolēmumu augstākas instances tiesā, lai panāktu lietas izskatīšanu pēc būtības pilnā apjomā gan faktisku, gan juridisku iemeslu dēļ, un tādējādi tiek ierobežotas viņu tiesības uz taisnīgu tiesu.

[3.2] Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka piesavināšanās priekšmets ir nekustamais īpašums /Adrese/, jo apsūdzētajam /Persona C/ bija pilnvarojums to atsavināt, tajā skaitā veicot arī bezatlīdzības darījumus. Līdz ar to īpašuma reģistrācija uz sava vārda pati par sevi nav kvalificējama kā piesavināšanās Krimināllikuma 179. panta izpratnē.

SIA „Nosaukums A/S” valdes loceklis /Persona D/ (/Persona D/) liecināja, ka pie nosacījuma, ja sabiedrība būtu saņēmusi pirkuma maksu, pretenzijas pret /Persona C/ nebūtu izvirzītas. Tādējādi faktiski strīds ir par pirkuma maksas nenodošanu pilnvardevējai, tādēļ – tāpat kā gadījumā ar apsūdzētā /Persona C/ otru atsavināto nekustamo īpašumu – par noziedzīgi iegūtu mantu atzīstama nauda, kuru apsūdzētais, atsavinot šo objektu tālāk, nenodeva cietušajai – SIA „Nosaukums A” – kā pilnvardevējai.

[3.3] Neatkarīgi no iepriekš minētā, pat ja tiesa būtu pareizi noteikusi noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, pārsūdzētais nolēmums atceļams tādēļ, ka tiesa nepamatoti ir piemērojusi Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmo daļu, atzīstot, ka nekustamais īpašums ir atgriežams cietušajai sabiedrībai, jo šī norma ļauj tiesai izvērtēt, vai nekustamais īpašums atgriežams sākotnējam īpašniekam vai tā pašreizējam īpašniekam un likumīgajam valdītājam, proti, kriminālprocesā aizskartajam mantas īpašniekam.

Tiesa, neizpildot minētajā tiesību normā paredzēto izvērtēšanas pienākumu, nav ņēmusi vērā šādus apstākļus:

- 1) nekustamā īpašuma atgriešana cietušajai sabiedrībai SIA „Nosaukums A” aizskar divu nepilngadīgu bērnu tiesības un intereses;
- 2) zaudējot nekustamo īpašumu, kriminālprocesā aizskartajiem mantas īpašniekiem saglabāsies pienākums maksāt hipotekāro kredītu, lai gan ģimenei vairs nebūs mājokļa;
- 3) 100 procenti SIA „Nosaukums A” pamatkapitāla pieder Krievijas Federācijas pilsonim, un šīs sabiedrības darbības mērķis ir nekustamo īpašumu iegāde investīciju nolūkos;
- 4) saskaņā ar Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likuma 2. panta 5. punktu nekustamo īpašumu Latvijā ir aizliegts iegūt juridiskajām personām, kurās Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām).

[3.4] Ja apelācijas instances tiesas veiktā Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas interpretācija tomēr tiktu atzīta par pareizu, lūgts iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, apstrīdot šīs normas satversmību, un apturēt tiesvedību krimināllietā.

Motīvu daļa

[4] Senāts visupirms par nepamatotu atzīst kasācijas sūdzības argumentu, ka situācijā, kad mantu par noziedzīgi iegūtu atzīst tikai apelācijas instances tiesa, kriminālprocesā aizskartās mantas īpašniekam nepamatoti tiek liegtas tiesības pārsūdzēt šo nolēmumu augstākas instances tiesā pilnā apjomā gan faktisku, gan juridisku apsvērumu dēļ, un tādējādi tiek ierobežotas viņa tiesības uz taisnīgu tiesu.

Senāts norāda, ka tiesības uz taisnīgu tiesu neietver valsts pienākumu ikvienā gadījumā nodrošināt lietas izskatīšanu pēc būtības vēlreiz augstākas instances tiesā.

Ja šo kasācijas sūdzības argumentu atzītu par pareizu, tas nozīmētu liegt iespēju apelācijas instances tiesai pieņemt no pirmās instances tiesas nolēmuma atšķirīgu nolēmumu. Tomēr tas nebūtu savienojams ar apelācijas instances tiesas funkciju pārbaudīt pirmās instances tiesas nolēmuma tiesiskumu un pamatotību, un nepieciešamības gadījumā to grozīt vai atcelt.

Analoga procesuālā situācija pastāv arī tad, ja apsūdzēto personu par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā atzīst tikai apelācijas instances tiesa.

Ievērojot minēto, izšķiroši ir tas, vai kriminālprocesā aizskartajam mantas īpašniekam apelācijas instances tiesā ir nodrošinātas viņa tiesības tikt uzklautam, iesniegt pierādījumus, paust iebildumus par mantas noziedzīgo izcelsmi un uzturēt savu pozīciju. Ja šīs procesuālās garantijas ir ievērotas, tas vien, ka apelācijas instances tiesa ir nonākusi pie secinājuma, kas atšķiras no pirmās instances tiesas nospriestā, pats par sevi nav atzīstams par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu.

Kasācijas sūdzībā nav norādīti tādi argumenti, kas dotu pamatu secināt, ka kriminālprocesā aizskartajiem mantas īpašniekiem nav nodrošināta iespēja īstenot savas procesuālās tiesības apelācijas instances tiesā.

[5] Tālāk Senāts pārbaudīs, vai apelācijas instances tiesa ir pareizi noteikusi noziedzīgā nodarījuma priekšmetu.

[5.1] Krimināllikuma 179. pants paredz atbildību par svešas mantas prettiesisku iegūšanu vai izšķērdēšanu, ja to izdarījusi persona, kurai šī manta uzticēta vai kuras pārziņā tā atradusies (piesavināšanās).

Saskaņā ar Senāta judikatūru šajā pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu no objektīvās puses raksturo svešas mantas prettiesiska iegūšana vai izšķērdēšana, ja [...] vainīgais izmanto savu pilnvarojumu attiecībā pret nolaupāmo mantu, lai to prettiesiski iegūtu. Piesavināšanās gadījumā personai uzticētā vai pārziņā esošā manta pēc tās prettiesiskas paņemšanas kādu laiku atrodas šīs personas nelikumīgā valdījumā, un šajā laikā tad viņa ar to rīkojas pēc saviem ieskatiem, piemēram, pārdod, uzdāvina to u. tml. (*Senāta 2022. gada 27. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKK-32/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0427.11517103516.5.L](#), 6.1. punkts*).

[5.2] Apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka pirmās instances tiesa lietā esošos pierādījumus ir izvērtējusi atbilstoši Kriminālprocesa likuma prasībām un pamatoti konstatējusi, ka apsūdzētais /Persona C/ nekustamo īpašumu /Adrese/ ir piesavinājis šādos apstākļos.

2018. gada 18. oktobrī SIA „Nosaukums A” izdeva ģenerālpilnvaru apsūdzētajam /Persona C/, pilnvarojot viņu brīvi pārdot, dāvināt, ieķīlāt, izīrēt un iznomāt SIA „Nosaukums A” piederošo kustamo un nekustamo mantu.

Turpmāk apsūdzētais /Persona C/:

1) 2019. gada 7. novembrī noslēdza pirkuma līgumu starp sevi un SIA „Nosaukums A” par nekustamā īpašuma /Adrese/ atsavināšanu par 80 000euro, taču pirkuma maksu pilnvardevējas kontā neiemaksāja un 2019. gada 28. novembrī šo īpašumu reģistrēja zemesgrāmatā uz sava vārda;

2) 2020. gada 10. janvārī šo īpašumu pārdeva /Persona A/ par 108 000euro un no viņa saņemtās naudas līdzekļus izlietoja savām vajadzībām.

No minētā Senāts secina, ka apsūdzētajam bija piešķirtas tiesības rīkoties ar cietušajai SIA „Nosaukums A” piederošo īpašumu šīs sabiedrības interesēs, tādēļ konkrētais nekustamais īpašums bija apsūdzētajam uzticēta manta, kas atradās viņa pārziņā uz piešķirtā pilnvarojuma pamata. Izmantojot šo pilnvarojumu, apsūdzētais ar nodomu piesavināties pilnvardevējas īpašumu prettiesiski ieguva to sev, reģistrējot īpašumu zemesgrāmatā uz sava vārda un nenorēķinoties ar pilnvardevēju.

Minēto secinājumu negroza tas, ka pilnvarojums piešķir apsūdzētajam arī tiesības pilnvardevējas īpašumu atsavināt bez atlīdzības. Izšķiroša nozīme ir nevis pilnvarojumā paredzēto atsavināšanas veidu uzskaitījumam, bet gan tam, vai apsūdzētais rīkojies pilnvardevējas interesēs (sk. arī Civillikuma 2301. panta pirmo daļu).

Kā konstatējusi tiesa, izskatāmajā gadījumā tas nebija noticis.

[5.3] Ņemot vērā, ka nekustamā īpašuma piesavināšanās bija pabeigta brīdī, kad apsūdzētais reģistrēja to zemesgrāmatā uz sava vārda un par to nenorēķinājās ar pilnvardevēju, vēlākā šā īpašuma atsavināšana trešajai personai – /Persona A/ – par samaksu nemaina to, ka apsūdzētais bija piesavinājies tieši nekustamo īpašumu.

[5.4] Papildus Senāts norāda, ka nauda varētu tikt atzīta par piesavināšanās priekšmetu tad, ja apsūdzētais pilnvardevējas uzticēto nekustamo īpašumu būtu atsavinājis trešajai personai, saņēmis no tās naudu, bet nebūtu to nodevis pilnvardevējai, jo pilnvarojums pārdot mantu ietver tiesības arī saņemt par to pirkuma maksu.

Šādā gadījumā no pircēja saņemtā nauda būtu uzskatāma par pilnvarniekam uzticētu un viņa pārziņā esošu mantu Krimināllikuma 179. panta izpratnē, kas viņa valdījumā nonākusi uz pilnvarojuma pamata. Savukārt Civillikuma 2304. pants noteic, ka pilnvarnieks nedrīkst gūt no lietas peļņu sev pašam, bet viņam viss, ko viņš ar pilnvarojumu ieņēmis vai dabūjis, izņemot tikai to, ko pilnvarotājs no tā viņam piešķīris, kā arī visas uz uzdevuma pamata iegūtās lietas, tiesības un prasības, jāatdod pilnvarotājam.

Tomēr konkrētajā gadījumā šādi apstākļi nav konstatēti. Tādēļ kasācijas sūdzības iesniedzēju atsauce uz apsūdzētā /Persona C/ veikto cita dzīvokļa atsavināšanas gadījumu trešajai personai, kas arī kvalificēts kā piesavināšanās, ir nepamatota. Ņemot vērā konstatētās atšķirības, abu situāciju faktiskie apstākļi juridiski nav salīdzināmi.

[5.5] Arī pirkuma līgumā norādītā naudas summa, ko apsūdzētais, rīkodamies pilnvardevējas vārdā, noteica līgumā, kuru noslēdza pats ar sevi, bet pilnvardevējai nesamaksāja, nav atzīstama par viņam uzticētu vai pārziņā esošu mantu Krimināllikuma 179. panta izpratnē.

Šajā pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs konstatējams tikai tādā gadījumā, ja piesavinātā (prettiesiski izšķērdētā) manta vai tiesības uz šādu mantu vainīgajai personai vispirms ir bijušas uzticētas vai nodotas tās pārziņā (*Senāta 2022. gada 27. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKK-32/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0427.11517103516.5.L](#), 6.1. punkts*). Tādēļ izšķiroši ir tas, vai konkrētā manta vai tiesības uz to faktiski ir nonākušas apsūdzētā valdījumā pilnvardevēja interesēs ar pienākumu to nodot pilnvardevējai.

Naudas summa, kas bija paredzēta tikai līgumā, bet faktiski pilnvardevējai – SIA „Nosaukums A” – netika samaksāta, nav atzīstama par apsūdzētajam uzticētu vai viņa pārziņā esošu mantu, neatkarīgi no tā, vai apsūdzētā rīcībā vispārīgi varēja būt naudas līdzekļi, ar kuriem norēķināties ar pilnvardevēju.

[5.6] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi noteikusi noziedzīgā nodarījuma priekšmetu un līdz ar to pamatoti secinājusi, ka saskaņā ar Krimināllikuma 70.¹¹ panta pirmo daļu par noziedzīgi iegūtu mantu ir atzīstams nekustamais īpašums /Adrese/.

[6] Tālāk Senāts pārbaudīs, vai apelācijas instances tiesa pareizi ir piemērojusi Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmo un otro daļu.

[6.1] Kriminālprocesa likuma 360. pants noteic: ja noziedzīgi iegūta manta atrasta pie trešās personas, tā atdodama pēc piederības īpašniekam vai likumīgajam valdītājam (panta pirmā daļa). Ja noziedzīgi iegūtu mantu atdod īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, trešajai personai, kas bija šīs mantas labticīga ieguvēja vai labticīga ķīlas ņēmēja, ir tiesības [Civillprocesa likumā](#) noteiktajā kārtībā iesniegt prasību par zaudējuma atlīdzināšanu, tai skaitā pret apsūdzēto vai notiesāto personu (panta otrā daļa).

Apelācijas instances tiesa, atceļot pirmās instances tiesas spriedumu daļā par rīcību ar arestēto mantu, proti, ar nekustamo īpašumu /Adrese/, ir atzinusi, ka, lai arī pirmās instances tiesas nostāšanās kriminālprocesā aizskarto mantas īpašnieku pusē cilvēciski ir saprotama, priekšroka dodama tādai normas interpretācijai, kas atbilst tās jēgai, Satversmes tiesas atziņām un likumdevēja skaidri paustajai gribai. Tādēļ, ņemot vērā, ka līdz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai piesavinātais nekustamais īpašums atradās cietušās sabiedrības īpašumā un šīs sabiedrības īpašuma tiesības bija reģistrētas zemesgrāmatā, tas ir atdodams sabiedrībai – SIA „Nosaukums A”.

Apelācijas instances tiesa šo secinājumu papildus pamatojusi ar šādām atziņām:

1) no Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas un Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 skaidri izriet, ka kriminālprocesā prioritāri ir aizsargājamas cietušā tiesības;

2) atbilstoši priekšlikumiem likumprojektam „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” valsts nav paredzējusi atkāpties no cietušā aizsardzības principa kriminālprocesā un ierobežot viņa tiesības atgūt nekustamo īpašumu, kas zaudēts noziedzīgā nodarījuma rezultātā, tāpēc teleoloģiskās redukcijas kā tiesību tālākveidošanas metodes piemērošanai nav pamata; pirmās instances tiesa, rīkojoties pretēji, būtībā bija uzņēmusies likumdevēja lomu, radot jaunu tiesisko regulējumu.

[6.2] Turpmāk izklāstīto apsvērumu dēļ Senāts piekrīt apelācijas instances tiesas secinājumiem, tajā skaitā tam, ka teleoloģiskā redukcija nebija piemērojama.

[6.2.1] Iztulkošanas robežas nosaka normas tekstā ietvertu vārdu visplašākā un visšaurākā iespējamā nozīme. Tiesību normu iztulkošana kā juridiskā metode „netiek pāri” rakstītā teksta robežām (*Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa*. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 269. lpp.). Savukārt šo robežu pārkāpšana iezīmē pāreju no iztulkošanas uz tiesību tālākveidošanu: analogija sākas aiz vārdu visplašākās iespējamās nozīmes, bet teleoloģiskā redukcija – aiz visšaurākās iespējamās nozīmes.

[6.2.2] Par teleoloģiskās redukcijas piemērošanu teorijā un judikatūrā ir izteiktas šādas atziņas.

Teleoloģiskā redukcija piemērojama, ja likumā ietvertais tiesiskais regulējums atbilstoši tā jēgai un mērķim izrādās par plašu (no „vārdiskās jēgas” viedokļa) un tādējādi aptver tādas situācijas, kuras tiesību normas mērķis (*ratio legis*) nevēlas aptvert. Teleoloģiskās redukcijas ceļā tiek ierobežota vārdiski pārāk plaši formulētā tiesiskā regulējuma piemērošanas joma, saskaņojot to ar tiesiskā regulējuma mērķi. Teleoloģiskā redukcija (tāpat kā analogija) pamatojas uz taisnīguma principu. Tikai teleoloģiskās redukcijas gadījumā runa ir nevis par nepieciešamību „līdzīgus gadījumus izšķirt līdzīgi”, bet gan par nepieciešamību „atšķirīgus gadījumus izšķirt atšķirīgi”. Citiem vārdiem, teleoloģiskās redukcijas nosacījums ir tas, ka likumā regulēts dzīves gadījums tiesiskā novērtējuma ziņā tik būtiski atšķiras no pārējiem „patiesi domājamiem” dzīves gadījumiem, kā rezultātā vienlīdzīga attieksme pret visiem tiem būtu „objektīvi neattaisnojama un patvaļīga” (Kalniņš E. *Privāttiesību teorija un prakse. Tiesību tālākveidošana*. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2005, 347. lpp., sk. arī: Neimanis J. *Teleoloģiskā redukcija*. *Jurista Vārds*, 17.05.2005., Nr. 17 (373)).

Teleoloģiskās redukcijas gadījumā īpaši uzskatāmi izpaužas normas mērķa prioritāte pār normas tekstu. Šajā gadījumā runa nav par normas mērķa labošanu, bet gan par tā īstenošanu, koriģējot normas tekstu. Pēc būtības tas ir jautājums par likumdevēja patiesās gribas noskaidrošanu, neraugoties uz neveiksmīgi formulēto normas tekstu (Rüthers B., Fischer Ch., Birk A. *Rechtstheorie mit juristischer Methodenlehre*. 8. Auflage. C.H. Verlag: München, 2015, S. 537.– 538).

Ievērojot minēto, teleoloģiskā redukcija ir tiesību tālākveidošanas metode, kas piemērojama izņēmuma gadījumos, kad normas teksts atbilstoši tā vārdiskajai nozīmei aptver plašāku gadījumu loku, nekā to nosaka normas jēga un mērķis, un no likuma plāna pietiekami skaidri izriet, ka konkrētais gadījums nav iekļaujams normas tvērumā. Vienlaikus teleoloģiskā redukcija nav metode, ar kuras palīdzību tiesa varētu aizstāt likumdevēja skaidru politiski tiesisku izvēli ar citu, tiesas ieskatā, pareizāku regulējumu. Tādēļ tiesām nav tiesību interpretācijas vai tiesību tālākveidošanas ceļā likumam, kura saturs pēc teksta un jēgas ir nepārprotams, piešķirt pretēju nozīmi vai arī fundamentāli mainīt normas saturu.

[6.2.3] Senāts, pievēršoties izskatāmajā lietā aktuālajam tiesiskajam regulējumam, atzīst, ka apelācijas instances tiesa pamatoti secinājusi, ka pirmās instances tiesa, piemērojot teleoloģisko redukciju, faktiski ir aizstājusi likumdevēja izdarīto politisko izvēli ar savu vērtējumu un tādējādi nostājusies likumdevēja vietā.

Šādu secinājumu Senāts pamato ar turpmāk izklāstītajiem apsvērumiem.

Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta spriedums lietā Nr. 2016-07-01, ar kuru Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 2. punkts un 360. panta pirmā daļa atzīti par atbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam, apliecina, ka likumdevēja izvēle bija apzināta, proti, likumdevēja mērķis bija prioritāri atjaunot noziedzīga nodarījuma rezultātā izjaukto tiesisko stāvokli, savukārt mantas labticīgā ieguvēja aizsardzību risināt Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Šādu izpratni apstiprina arī Saeimas kā apstrīdēto normu izdevējas norādītais Satversmes tiesai iesniegtajā atbildes rakstā (sk. *Satversmes tiesas sprieduma 3. punktu*).

Likumdevējs arī pēc minētā Satversmes tiesas sprieduma ir saglabājis tādu tiesisko regulējumu, kurā kriminālprocesā prioritāri atjaunojams noziedzīga nodarījuma rezultātā izjauktais tiesiskais stāvoklis.

Tādējādi no spēkā esošā tiesiskā regulējuma, tā mērķa un likuma plāna neizriet, ka izskatāmajā lietā konstatētais gadījums neietilptu Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas tvērumā. Gluži pretēji, minēto apstākļu kopums apliecina, ka cietušā interešu prioritāra aizsardzība kriminālprocesā ir likumdevēja apzinātas izvēles rezultāts.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa pamatoti ir secinājusi, ka pirmās instances tiesai nebija pamata piemērot teleoloģisko redukciju, atsakoties piemērot Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmo daļu.

[6.3] No minētā secinājuma izriet arī tas, ka pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam nav pamata tādi Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas interpretācijai, saskaņā ar kuru jēdziens „likumīgais valdītājs” aptvertu arī tādu trešo personu, kuras valdījumā manta nonākusi pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas.

Turklāt šāda interpretācija būtu pretrunā ar šī panta otro daļu, kas labticīgam ieguvējam paredz nevis tiesības paturēt mantu, bet gan tiesības Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā prasīt zaudējumu atlīdzināšanu.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka likumīgais valdītājs Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas izpratnē ir tikai persona, kura mantu likumīgi valdījusi pirms tās zaudēšanas noziedzīga nodarījuma rezultātā, nevis persona, kuras valdījumā manta nonākusi pēc tam.

[6.4] Senāts atzīst, ka Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas piemērošanu nevar ietekmēt arī kasācijas sūdzībā norādītie argumenti par to, ka nekustamā īpašuma atdošana cietušajai sabiedrībai skar ģimenes locekļu, tajā skaitā nepilngadīgu bērnu, tiesības, kā arī neatbrīvo no pienākuma pildīt hipotekārās kredītsaistības, jo šī norma neparedz pušu mantisko vai sociālo interešu svēršanu.

[6.5] Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās daļas piemērošanai izskatāmajā lietā nevar būt šķērslis arī tas, ka 100 procenti cietušās sabiedrības pamatkapitāla pieder Krievijas Federācijas pilsonim.

Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likuma 2. panta 5. punkts paredz, ka ar šo likumu tiek noteikts, ka iegūt nekustamo īpašumu vai tā daļu Latvijas Republikā ir aizliegts juridiskajām personām, kurās Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām).

Šā likuma 3. panta pirmā daļa noteic: nekāda veida atsavināšanas darījumi un citi darījumi, kuri noslēgti pēc šā likuma stāšanās spēkā un ar kuriem šā likuma 2. pantā minētie subjekti ieguvuši nekustamo īpašumu vai tā daļu Latvijas Republikā, nav spēkā un nav korborējami.

Minētais likums stāties spēkā 2025. gada 3. jūlijā.

Lai gan pārsūdzētais spriedums pieņemts pēc šī likuma spēkā stāšanās, proti, 2025. gada 9. decembrī, tas nav atzīstams par atsavināšanas darījumu šā likuma izpratnē, jo ar to ir vienīgi atjaunots stāvoklis, kāds pastāvējis pirms noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas 2019. gadā.

[6.6] Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi piemērojusi Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmo un otro daļu, bet kasācijas sūdzības argumenti šajā daļā ir atzīstami par nepamatotiem.

[7] Senāts nesaskata pamatu vērsties Satversmes tiesā ar jaunu pieteikumu par Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmās un otrās daļas neatbilstību Satversmei.

[7.1] Satversmes tiesa 2017. gada 8. marta spriedumā lietā Nr. 2016-07-01 jau ir izvērtējusi tiesisko regulējumu nekustamā īpašuma labticīgā ieguvēja kontekstā un atzinusi, ka likumdevējs ir devis priekšroku cietušā stāvokļa atjaunošanai, kāds pastāvējis pirms viņa tiesību aizskāruma, savukārt ieguvēja labticīgums un tiesības uz zaudējumu atlīdzināšanu ir jāvērtē Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Satversmes tiesa atzinusi arī to, ka: 1) šāds risinājums ir samērīgs; 2) leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) Satversmes tiesas uzdevums nav aizstāt likumdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālāko risinājumu (*sk. sprieduma 24.2. punktu*).

Turklāt šajā lietā netika izteiktas tiesnešu atsevišķās domas, kas liecina par to, ka Satversmes tiesas secinājumi par attiecīgā regulējuma atbilstību Satversmei bija vienprātīgi.

[7.2] Ja tiesību norma ir jau atzīta par Satversmei atbilstošu, pieteikuma atkārtota iesniegšana pieļaujama tikai tad, ja lieta nav identiska iepriekš izspriestajai (piemēram, cita normas redakcija) vai arī pastāv būtiski jauni apstākļi (piemēram, tiesiskā regulējuma sistēmiska pārveide, jauna starptautisko tiesu judikatūra vai cits būtisks faktiskais/tiesiskais pavērsiens (sk. *Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu kopsakarībā ar Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Izskatāmajā lietā šādi apstākļi nav konstatēti.

Kā konstatēts iepriekš, likumdevējs arī pēc Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 ir saglabājis tādu tiesisko regulējumu, kurā kriminālprocesā prioritāri atjaunojams noziedzīga nodarījuma rezultātā izjauktais tiesiskais stāvoklis. Savukārt kasācijas sūdzībā norādītie apsvērumi par to, ka: 1) kriminālprocesā aizskarto mantas īpašnieku iegūtais nekustamais īpašums ir vienīgais mājoklis; 2) tā zaudēšana nodara kaitējumu nepilngadīgo bērnu interesēm; 3) saglabājas ar šo īpašumu saistītās kredītsaistības, paši par sevi nedod pietiekamu pamatu secināt, ka ir radies jauns konstitucionāls jautājums, kas atšķirtos no tā, kuru Satversmes tiesa jau bija izvērtējusi minētajā spriedumā.

Turklāt kopš sprieduma pieņemšanas nav pagājis ilgs laiks, un sabiedriskajās attiecībās vai tiesiskajā iekārtā nav notikušas tādas būtiskas pārmaiņas, kas pašas par sevi radītu pamatu šī jautājuma izvērtēšanai no jauna konstitucionāla aspekta.

[7.3] Papildus Senāts norāda, ka Satversmes 92. panta trešais teikums ietver vispārēju garantiju, proti, ja valsts ir pārkāpusi indivīda tiesības, viņam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Satversmes 92. pants, tāpat kā jebkura cilvēktiesību norma, ir piemērojams tieši un nepastarpināti, tātad, ja indivīds uzskata, ka viņa tiesības ir nepamatoti aizskartas, viņš, atsaucoties tieši uz Satversmes 92. panta trešo teikumu, ir tiesīgs vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību par atbilstīga atlīdzinājuma piedziņu (sk. *Satversmes tiesas 2001. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2001-07-0103 secinājumu daļas 1. punktu, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01, 24.2. punktu*).

Tādējādi, ja valsts iestādes darbības vai bezdarbības rezultātā ir aizskartas personas tiesības, tā var vērsties tiesā ar prasību pret valsti par zaudējumu atlīdzināšanu Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Konkrētajā gadījumā pamats šādam tiesību aizskārumam, iespējams, varētu tikt saskatīts tajā apstākļi, ka Satversmes tiesa, atzīstot attiecīgo regulējumu par atbilstošu Satversmei, vienlaikus norādīja uz nepieciešamību pilnveidot tiesisko regulējumu, norādot, ka likumdevējam būtu jānodrošina, lai trešajai personai – šā nekustamā īpašuma labticīgai ieguvējai – būtu efektīvas iespējas prasīt zaudējumu atlīdzību (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 26. punktu*). Tādēļ, ja indivīds uzskata, ka valsts šo pienākumu nav izpildījusi pienācīgi, viņš var vērsties tiesā ar prasību pret valsti par atbilstīgu atlīdzinājumu Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

[8] Ievērojot minēto apsvērumu kopumu, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. decembra spriedums ir atstājams negrozīts, bet kriminālprocesā aizskarto mantas īpašnieku /Persona A/ un /Persona B/ un viņu pārstāvja J. Pušpura kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 1. punktu, Senāts

nolēma

atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. decembra spriedumu, bet kriminālprocesā aizskarto mantas īpašnieku /Persona A/ un /Persona B/ un viņu pārstāvja zvērināta advokāta Jāņa Pušpura kasācijas sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

M. Leja S. Kaija A. Poļakova